

Na konferenci s názvem „Krajané a čeština“ pořádané v září tohoto roku v Národním muzeu v Praze, na které se setkali krajané z osmnácti zemí světa, zaznělo mnoho zajímavých příspěvků a názorů, přinášíme dva – vydavatelky/šéfredaktorky časopisu Český dialog Evy Střížovské a vydavatelky/šéfredaktorky Čechoaustralana Barbary Semenov.

ČEŠTINA ZAKÓDOVANÁ V SRDCI ČECHOAUSTRALANA

Barbara Semenov

Vážené dámy, vážení pánové -

V Austrálii, tedy Downunder neboli u protinožců končí v těchto dnech zima, která dokáže být zvláště na jihu země hodně nepříjemná. A proto kdo z Čechoaustralánů může, s radostí překonává úmornou vzdušnou vzdálenost patnácti tisíc kilometrů a objeví se ve své staré domovině. Ta nová mu sice už dávno přirostla k srdci – kdo z vás navštívil Austrálii, poznal, že se jedná skutečně o zemi divokou – s dramatickými i pohlednicovými oceány, s rudou pouští, s velkolepými velkoměsty, s podivuhodnou florou a faunou. Zkrátka – jiskří tam dálka nad hlavami jak bleděmodré drahokamy a jímá závrať při pohledu, zpívat však o nich nedovedu...

Každý Čech zná ovšem pokračování těchto řádků, natož pak Čech žijící v zahraničí – protože jemu skutečně přestane srdce chvíli tlouci s pohledem na tu nízkou horu na obzoru. Jak je to možné? Vsadím se, že Česko navštěvující Australan by na tom kopečku nenacházel nic tak dechberoucího, má ostatně lepší monolit. Budeme-li objektivní, v Austrálii jsou daleko větší zeměpisné a přírodní krásy než v té naší zemi. Zdůvodňují si tak své vidění české krajiny jakýmsi kódem. Ta česká země je v nás prostě zakódovaná, zakódovaná zde prožitým dětstvím, mládím, nesmazatelným rodičovským vlivem,

kdy se doživotně otiskla na naši v raném věku nepopsanou „tabula rasa“. Podobně tak je to i s češtinou.

O češtině bychom mohli rozjímat daleko déle, než trvá konference na její téma. Zaměřím se na pár aspektů, v souvislosti s češtinou v Austrálii. I v tomto směru je důležité vycházet ze zmíněného kódu. Mateřtinu v nás zakóduje především maminka. Záleží zejména na ní, jaký má ona sama vztah k řeči a nejen k řeči, ale také a zejména k zemi své řeči. Tak víme, že generace dětí narozených emigrantům z roku šedesát osm, až na malé výjimky potvrzující pravidlo, češtinu nezná. Zklamání a trpkost, kterou si Češi odnášeli do světa, spolu s neexistující nadějí návratu, a touha integrovat v nové zemi, byly jasným a pádným důvodem, proč jazyk nahradit jazykem, ve kterém lze mluvit a žít svobodně. Tato situace přetrvávala i v případech emigrantů z doby normalizace. Záleželo samozřejmě i na vzdělání, rodinných tradicích a vlasteneckém postoji emigrantů.

Znám případ dvou českých rodin v nejbližším příbuzenském vztahu, kdy matka v jedné naprosto zanevřela na vše české, doma se mluvilo výhradně anglicky, přitom mnohdy chybně anglicky, a dnes již dospělým dětem je čeština vzdálenější než francouzština, španělština, vlámská a jiné jazyky, které solidně ovládají. Druhá matka, čechofilka, byť emigrantka, v opačném extrému zapůsobila na svoji dceru tak, že ta ač se narodila v Melbourne, kde dokončila univerzitu, studovala současně český jazyk natolik, že dnes žije a pracuje již pátým rokem v Praze.

Čas oponou trhnul, a situace dnešních maminek, které kódují náš krásný jazyk do svých ratolestí, je zaplatpánbůh nesrovnatelně šťastnější. Motivace a elán dnešních mladých rodin žijících v Austrálii dal vznik, tak jako všude jinde ve světě, českým školám. V Austrálii – zejména v Melbourne, Sydney a Perthu fungují úspěšně již několik let, zpravidla na základě dobrovolné práce, úsilí a energii maminek, potažmo ředitelů a učitelů těchto školiček. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v roce 2014 poskytlo skoro 700 tisíc korun na jejich provoz. Podpora chvályhodná, ale nemělo by se zapomínat na další prostředky, které podporují zachování češtiny a povědomí nejen o české řeči, tedy vyjadřovací formě, ale také o jejím obsahu.

Zde je na místě připomenout česká periodika, která dosud existují v australské krajské komunitě jako malý ostrůvek české země v jedné z nejvzdálenějších končin. Jedná se o tištěné zpravodajství a publicistiku různé úrovně, většinou mají tamní periodika podobu věstníků, z těch kvalitnějších lze jmenovat Věstník Sokola Sydney, perthského Klokana a canberrskou Besedu. Listy se zabývají především životem krajské komunity, oznámeními akcí a inzercí.

„Udržení češtiny u lidí žijících mimo republiku závisí i na existenci krajského tisku“, říká známý krajský publicista žijící v Melbourne, Miloš Ondrášek.

„Spisovný jazyk, na rozdíl od jazyka naší běžné komunikace, je dědictví po našich předchozích generacích jako prostředek ke kultivovanému vyjadřování. Jeho úroveň se udrží jen tehdy, budeme-li jej dále pěstovat, dále tříbit. Týká se to i nás, i když žijeme mimo vlast, mimo zdroj živé češtiny. Je to jako se zahrádkou: jakmile o ni přestaneme pečovat, začne se měnit v džungli. Někdy se mi zdá, zvláště když čtu některý krajský tisk a korespondenci krajských spolků, že takový proces již začíná. Je zapotřebí některé z těchto listů vytrvale zaplňovat články pochybné úrovně převzaté z bulvárního tisku – například o kuriozitách sexu? Nebo zavánějící rasismem? Stojíme si o to?“, ptá se dále Miloš Ondrášek a připomíná, že organizace, které podporují vydávání krajského tisku, by si měly všimnout jeho úrovně – někdy se objevují v krajských novinách finančně podporovaných Českou republikou články nejen bulvárně vulgární a rasistické, ale dokonce i protičesky štvavé, výběr témat bývá značně pofiderní, o špatné gramatice a hrubkách ani nemluvě.

Těší mne, že časopis ČECHOAUSTRALAN, který vydávám v Austrálii již osmým rokem, dodržuje etiku a jazykovou čistotu. Jako jediný celoaustralský krajský list má své stálé čtenáře po celém světě, jeho tištěná verze je rozesílána Čechům v Melbourne, Sydney, Brisbane, Perthu, na Tasmánii, ale také do Spojených států, Kanady, Německa a do České republiky. Webové stránky a Facebook zaznamenávají denní návštěvnost mezinárodně. ČECHOAUSTRALAN je založen na jedinečnosti, která spočívá v příslušnosti k velké krajské rodině. Vracíme se k příběhům krajanů a jejich vzájemnosti a zároveň se věnujeme tomu, co dnes zajímá Čechy ve světě i v České republice. Účelem ČECHOAUSTRALANA je dosáhnout lepšího chápání současného světa a snaha být nápomocný těm z krajanů, kteří mají potřebu kontaktu, potřebu vztahu ke své komunitě, k rodné zemi, ke svým kořenům a ke své mateřtině.

Na tvorbě ČECHOAUSTRALANA se podílí nezisková, dobrovolná redakce krajských autorů, patří k nim komunitou uznávaní spisovatelé a publicisté jako je Miloš Ondrášek, Stanislav Berton, Bořek Šindler, Zdeněk a Jana Reichovi, Jan Košnar, Vlastík Škvařil, Zina Pacák, ... i významní dopisovatelé ze světa a z České republiky – Peter Žaloudek, Blanka Kubešová, Veronika Boušová, Milena Štráfeldová, Eva Střížovská, Marta Urbanová, Vladimír Vondráček, Dáša Honsnejmanová, Frank Nykl a další.

Tito kvalitní, profesionální autoři, kteří nejenže vládou výbornou češtinou, ale také znalostmi, bohatými životními zkušenostmi, porozuměním a ochotou přispívat zdarma svými články, jsou největším „forte“ časopisu. Ti z vás, kteří mne znají, ví o mém silném vztahu k vlasti a českému jazyku, tento vztah je hnací silou ČECHOAUSTRALANA a lidí s ním spojených.

Jako zahraniční Češi mi jistě potvrdíte, že jsme museli zvládnout mnoho jiných, cizích jazyků a tak si můžeme nejen se společným kódem, ale také s klidným svědomím odsouhlasit, že není (alespoň pro nás) bohatšího, pestřejšího, krásnějšího a poetičtějšího jazyka než čeština.

A já jsem si na důkaz tohoto tvrzení dnes pozvala toho nejlepšího svědka. Je jím skutečný básník, Čechoaustralan, **Josef Tomáš**, autor deseti vydaných básnických sbírek, další tři na vydání čekají. Josef Tomáš je ale nejen básníkem. Tento původně vystudovaný strojní inženýr, dále majitel australské firmy, zaměřené na automobilový průmysl, je navíc také překladatelem. Vedle několika románů, které přeložil z angličtiny do češtiny, má na svém kontě ty nejtěžší překlady, jaké mohou existovat – překlady českých básníků Vladimíra Holana a Jiřího Ortena do angličtiny. Kdo někdy zkoušel překládat básně z mateřského jazyka do jazyka cizího, ví, že tento úkon bývá většinou nadlidský. Josef Tomáš o tom říká – „Byl jsem vždy fascinován cizími jazyky, jak různě vyjadřují tutéž myšlenku. A překládání poezie, opravuji, přebásňování poezie, neboť poezie se nedá překládat, je to nejbližší a nejtěžší střetnutí dvou jazyků. A má-li se to rýmovat a má-li být dodržen rytmus, je to opravdu sice velice těžká, ale nadmíru fascinující práce. A jsem přesvědčen, že můj inženýrský přístup k této věci je mou výhodou, protože to, co čtu jako překlady básní do angličtiny, je většinou spíše pouze obsah díla. Vždy, když takový překlad čtu, připomene mi to výrok jednoho anglického básníka: „Poetry is not the thing said but a way of saying it. (- Poezie není věcí vyřčenou, ale způsobem jejího vyřčení.““

České básníky a autory v zahraničí bychom si měli opečovávat jako zlato. Jsou přece pěstíteli naší češtiny, staviteli našeho kulturního dědictví, něčeho co přetrvává jako věčné. Básníka Josefa Tomáše jsem poznala, když jsem v Melbourne na krajském koncertě k Mezinárodnímu roku hudby recitovala jeho verše. Stačila jedna báseň, abych zatoužila poznat další. Nesla název Dech stromů a je o nás všech...

(Báseň, jejíž recitace následovala, byla otištěna v ČA Zima/Léto 2014)

Spolu s Josefem Tomášem jsme pak představili účastníkům konference ještě jeho další básně, mezi nimi i báseň Moje vlast a Štrasburk.

Moje vlast

Co to je ta naše vlast,
co se nám ztrácí každým rokem
víc a víc v nedohlednu:
Doma jsem říkával,
že je to krajina a řeč,
zakořeněné v květináči mládí.
Tehdy jsem byl i já mladý,
a tak jsem nepomyslel na lidi,
bez nichž by přece celý kraj
byl pustý a hluchoněmý.

Už dávno jsem z květináče venku
a volně si rostu
mezi lidmi mnoha národů.
Když se nyní zeptám,
co to je ta moje vlast,
přijde mi pojednou na rozum,
že jsem to vlastně já
a můj vztah k lidem celého světa.

(Vzpomínka na domov, Leden 1983)

Zda Ferdinand jen stínal hlavy
u Staroměstské radnice
a věšel je pak z Prašné brány.

Mikuláš se lesk měděnkou.
Za ním však, dole, šedočerné,
dvě věže mostu a za řekou
Jiljí, Havel a Jindřich věrně
se postavily do řady.
Jako truchlící pozůstalí,
nad matným městem bezradní,
melancholicky v mlze stály.

Ještě že Sněžná, ač bez hlavy,
má trochu barvy nejen v jméně.
Protože za ní, do dále,
zas jenom šedě, hnědě, temně

věž za věží se tyčila.
Teprve řeka s mnoha mosty
alespoň leskem pokryla
lem nábřeží bez barevnosti.

Nad ní tmavá stráž Petřina
se zelenala před zdí hladu . . .
Proč však v Štrasburku vzpomínám
na Prahu, věže, na Vltavu?!

Vždyť řeka se mu vyhýbá
a kopce jsou až u St. Odile.
Pořádný most a nad ním hrad
nenajdu, sebevíc bych chodil

bludištěm jeho uliček.
Za patnáct let, co jsem pryč z Prahy,
jsem viděl mnoho starých měst,
avšak nikde, jako dnes tady,

jsem nepocítil touhu jít
alespoň na skok do Čech zpátky
a barvami je oživit
a říct lidem tam, že my taky

doufáme, že tep Evropy
lze ještě cítit v jejím srdci.
Tisíckrát může Štrasburk chtít
být hlavním městem! Nezamlčí,

že za dráty je druhá část,
již válka krutě oddělila.
Evropa může dlouhý čas
být bez nás.

Však bez nás není celá! –

(Listopad, 1983)

Štrasburk

Uličky se tu klikatí
jako na Starém Městě v Praze.
Nad hrubou dlažbou křivé zdi,
vybarvené jak na obrazech

od Seurata či Pissara.
Vzpomínám, jak jsme v galerii
s přihmouřenýma očima
čekali, až se tečky slíjí

v podoby krásných cizích měst.
Tak silně zvaly věže dómů,
nábřeží, stromy, chaos cest,
že se nám nechtělo jít domů.

Od zdí Hradčan jsme zírali
pak ještě dlouho dolů k vodě,
zda se i v Praze slévají
tečky, rozpité šedým kouřem,

v barevné plochy, a zda stín
je to, co sedí v temných věžích.
Zda smuteční je pouze Týn
tím, že v něm Tycho Brahe leží
a neměří víc dráhy hvězd.

